

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Νεοελληνική Γλώσσα

Γ΄ Δημοτικού

Τίτλος:

«Ιστορίες για τα στοιχεία της φύσης»

Συγγραφή: ΤΣΑΡΜΠΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Εφαρμογή: ΓΕΩΡΓΑΝΤΖΙΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας πρωτοβάθμιας:

Κώστας Ντίνας & Σωφρόνης Χατζησαββίδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ιστορίες για τα στοιχεία της φύσης

Εφαρμογή σεναρίου

Βασιλική Γεωργαντζιά

Δημιουργία σεναρίου

Αντιγόνη Τσαρμποπούλου

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

Τάξη

Γ΄ Δημοτικού

Σχολική μονάδα

3^ο Δημοτικό Σχολείο Ευκαρπίας

Χρονολογία

Από 12-01-2015 έως 17-02-2015

Διδακτική/θεματική ενότητα

Δεν αντλεί από τα σχολικά βιβλία.

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

Ι. Φιλολογικής ζώνης

Νεοελληνική Γλώσσα

Λογοτεχνία

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Ιστορία Γ΄ Δημοτικού

Χρονική διάρκεια

Για την εφαρμογή του σεναρίου απαιτήθηκαν 15 διδακτικές ώρες.

Χώρος

I. Φυσικός χώρος

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, αίθουσα Πληροφορικής, αίθουσα βιβλιοθήκης

II. Εικονικός χώρος

Ιστοσελίδες που διατίθενται στο σενάριο

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Οι μαθητές/-τριες είναι εξοικειωμένοι/ες με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο, καθώς και με εφαρμογές των Η/Υ, χρήση δικτυακών μηχανών αναζήτησης, γνώση επεξεργασίας κειμένου (Word), λογισμικά ζωγραφικής.

Με τις προαπαιτούμενες γνώσεις του σεναρίου τα παιδιά έχουν έρθει σε επαφή στην προηγούμενη τάξη της Β΄ Δημοτικού στο μάθημα της Μελέτης του Περιβάλλοντος. Στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο έχουν γνωρίσει την έννοια της 'ενέργειας', τον κύκλο του νερού, και έχουν κάνει μια πρώτη γνωριμία με τα υλικά (στερεά, υγρά, αέρια) αλλά και με τα καιρικά φαινόμενα (ήλιος, άνεμος, βροχή, χιόνι). Επιπλέον, έχουν μια πολύ καλή σχέση με λαϊκά αναγνώσματα, παραμύθια και μύθους τα οποία γνώρισαν σε μικρότερες ηλικίες κατά τη διάρκεια διαφόρων πρότζεκτ που έλαβαν μέρος, μέσα από τις αφηγήσεις παππούδων και

γιαγιάδων, δασκάλων ή και μέσω της προσωπικής τους μελέτης και ενασχόλησης.

Όσον αφορά, τέλος, τις ΤΠΕ τα παιδιά έχουν μάθει να εργάζονται ομαδικά σε ψηφιακά περιβάλλοντα. Η εκπαιδευτικός της τάξης έχει γνώσεις Τ.Π.Ε. Β΄ επιπέδου. Επιπλέον η συνεργασία με τη διεύθυνση του σχολείου και τον καθηγητή της Πληροφορικής είναι άψογη. Διατέθηκαν αρκετές ώρες στο εργαστήριο πληροφορικής για το μάθημα της λογοτεχνίας, κυρίως τις πρωινές ώρες που ο καθηγητής πληροφορικής δεν είχε μάθημα, αλλά και παραχωρήθηκαν κάποιες ώρες από το μάθημα πληροφορικής για την εφαρμογή του σεναρίου, καθώς η τάξη εφαρμογής δε διαθέτει Η/Υ, διαδραστικό πίνακα ή βιντεοπροβολέα.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Αντιγόνη Τσαρμποπούλου, «Ιστορίες για τα στοιχεία της φύσης» Νεοελληνική γλώσσα, Γ΄ Τάξη, 2012

Το σενάριο αντλεί

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο πλαίσιο του παρόντος σεναρίου, γίνεται μια απόπειρα εστίασης της προσοχής στα φυσικά στοιχεία και στα φαινόμενα που τροφοδότησαν την παγκόσμια μυθολογική παράδοση και, ταυτόχρονα, κάποια από αυτά συνδέθηκαν με την εξέλιξη του ανθρώπινου πολιτισμού, παρέχοντάς του τις κύριες πηγές ενέργειας για την ανάπτυξή του.

Δεν εγκαταλείπεται η μετωπική διδασκαλία, ιδιαίτερα στις φάσεις που ο εκπαιδευτικός επιθυμεί να εξοικειώσει τους μαθητές με τρόπους κατηγοριοποίησης

και κριτικής επεξεργασίας των πληροφοριών που συλλέγουν ή να κάνει επίδειξη της χρήσης κάποιων τεχνικών μέσων που απαιτούνται, αλλά στην κατεύθυνση πάντα της επιτέλεσης ενός ερευνητικού project που στηρίζεται κυρίως στην ομαδοσυνεργατική εργασία.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Αφετηρία του σεναρίου είναι η ενότητα «Λογοτεχνία και φύση», στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τη Λογοτεχνία, καθώς και σχετικά κείμενα του βιβλίου της *Γλώσσας* στην Γ' Δημοτικού, και του *Ανθολογίου Γ'–Δ' Δημοτικού*. Το σενάριο επικεντρώνεται στο θέμα των τεσσάρων στοιχείων με σκοπό να κατανοήσουν σταδιακά οι μαθητές και οι μαθήτριες πως οι δυνάμεις της φύσης ανέκαθεν υπήρξαν ένα μυστήριο για τον άνθρωπο στο οποίο, παρακολουθώντας την εξέλιξη της ανθρώπινης σκέψης, δόθηκαν ποικίλες απαντήσεις, προϊόντα λογοτεχνικού, φιλοσοφικού και επιστημονικού στοχασμού αντίστοιχα. Ποικίλοι μύθοι, οι οποίοι εντοπίζονται σε όλους τους αρχαίους πολιτισμούς και παρουσιάζουν αρκετά κοινά στοιχεία μεταξύ τους, αποτελούν τα συμβολικά μέσα, με τα οποία οι άνθρωποι επιχειρήσαν να δώσουν μια εξήγηση του κόσμου και των φυσικών δυνάμεων.

Σε φιλολογικό και λογοτεχνικό επίπεδο, οι μύθοι αυτοί θεωρούνται πλασματικές ιστορίες, που περιέχουν στον πυρήνα τους βαθύτερες αλήθειες και εκφράζουν τη συλλογική στάση των ανθρώπων απέναντι στα θεμελιώδη θέματα της ζωής, του θανάτου, της θεότητας και της ύπαρξης.

Παράλληλα, η συνεχώς αυξανόμενη κυριαρχία του ανθρώπου πάνω στη φύση και η εκμετάλλευση των δυνάμεών της έχει οδηγήσει στη σημερινή εποχή στη

δημιουργία σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων, στα οποία η σύγχρονη εκπαίδευση καλείται να δώσει απαντήσεις.

Ο στόχος του σεναρίου, ο οποίος περιγράφεται αναλυτικά στη συνέχεια, είναι να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με πολλά είδη προφορικής παράδοσης, στα οποία η χρήση συμβολικής γλώσσας καταδεικνύει με τον πιο πειστικό τρόπο ότι ο κόσμος βρίσκεται σε μια αδιάκοπη ροή μέσα από εκρήξεις και συγκρούσεις στοιχείων και καταστάσεων, καθώς και να κατανοήσουν έτσι τον τρόπο με τον οποίο οι μύθοι αποτέλεσαν το γόνιμο έδαφος για την ανάπτυξη της επιστημονικής σκέψης.

Συγκεκριμένα, η επιλογή κειμένων με θέμα τα τέσσερα στοιχεία που θεωρήθηκαν τα βασικά συστατικά του υπαρκτού κόσμου τόσο από τους αρχαίους Έλληνες φυσικούς φιλοσόφους, όσο και από ανατολικές θρησκευτικές δοξασίες, σκοπό έχει να ομαδοποιήσει κείμενα ποικίλων ειδών (μύθους, ποιήματα, δημοτικά τραγούδια, παραμύθια, βιβλία γνώσεων, κλπ.) και να εξοικειώσει τους μαθητές με τα διαφορετικά είδη λόγου που χρησιμοποιούνται σε αυτά.

Επιπλέον, τα στοιχεία αυτά επιλέγονται, γιατί θεωρείται ότι το καθένα κατηγοριοποιεί μια σειρά γνωστικών αντικειμένων (ο κύκλος του νερού, η πανίδα ενός τόπου, τα μέσα και οι τρόποι παραγωγής στο μάθημα της Μελέτης Περιβάλλοντος, αλλά και μορφές ενέργειας, το φως, ο ήχος στο μάθημα της Φυσικής), με τα οποία οι μαθητές θα έρθουν σε επαφή είτε σε άλλα μαθήματα στη Γ΄ Τάξη, είτε σε μεγαλύτερες τάξεις και, επομένως, δημιουργούνται οι κατάλληλες προϋποθέσεις για τη διαθεματική προσέγγισή τους. Παράλληλα, η ύπαρξη πολλών συμβόλων στα προτεινόμενα κείμενα θεωρήθηκε χρήσιμη για την αξιοποίηση των ψηφιακών περιβαλλόντων και παιχνιδιών που αναφέρονται στο σενάριο, στοχεύοντας να αναπτυχθεί μια σχέση δημιουργικού χαρακτήρα με τα εργαλεία αυτά, που αποκτά νόημα για τα παιδιά και προωθεί την ενεργητική συμμετοχή τους στην τάξη.

Η συσχέτιση των κειμένων με την εποχή τους σκοπό έχει να αναπτύξει την ικανότητα των παιδιών να διακρίνουν στο κείμενο την οπτική γωνία από την οποία μιλά αυτό για τη φύση, ενώ η παράλληλη εξέταση των προβλημάτων που δημιουργούνται από την επέμβαση του σύγχρονου ανθρώπου στη φύση σκοπό έχει να καλλιεργήσει στα παιδιά την περιβαλλοντική συνείδηση και αγάπη για τη φύση.

Τέλος, σημειώνεται ότι τα ψηφιακά εργαλεία που προτείνονται αναδεικνύουν τη διακειμενικότητα μεταξύ των λογοτεχνικών έργων, αρχή που διέπει και την επιλογή των κειμένων γενικότερα στο πλαίσιο του σεναρίου, προκειμένου να κατανοήσουν οι μαθητές ότι οι ιστορίες επαναγράφονται για να μεταφέρουν ένα γνωστό παλαιότερα θέμα σε ένα νέο λογοτεχνικό και κοινωνικό περιβάλλον. Τον ίδιο στόχο υπηρετεί και η επιλογή ψηφιακών παιχνιδιών που δίνουν έμφαση στην οπτική από την οποία αφηγείται κάποιος την ιστορία ή στην αναγνώριση των διαφορετικών φωνών που αφηγούνται την ιστορία.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Με το σενάριο αυτό επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να κατανοήσουν τις σχέσεις μεταξύ των φυσικών στοιχείων και την ύπαρξη των σχέσεων αυτών ως προϋποθέσεων άρρηκτα συνδεδεμένων με την παρουσία, τη διαβίωση και την επιβίωση του ανθρώπινου γένους·
- να γνωρίσουν την επίδραση των φυσικών παραγόντων στις ανθρώπινες δραστηριότητες·
- να γνωρίσουν τους κινδύνους που απειλούν το φυσικό περιβάλλον·

- να αποκτήσουν περιβαλλοντική συνείδηση.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Με το σενάριο αυτό επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να κατανοήσουν ότι πολλές φορές οι προφορικές αφηγήσεις, οι μύθοι, τα παραμύθια, αποτελούν απόπειρα εξήγησης των φυσικών φαινομένων·
- να κατανοήσουν ότι και οι μύθοι θεωρούνται πλασματικές ιστορίες, που περιέχουν στον πυρήνα τους βαθύτερες αλήθειες και εκφράζουν τη συλλογική στάση των ανθρώπων απέναντι στα θεμελιώδη θέματα της ζωής, του θανάτου, της θεότητας και της ύπαρξης·
- να κατανοήσουν ότι οι μύθοι και τα λαϊκά παραμύθια απευθύνονταν κυρίως σε μεγάλους·
- να αναγνωρίζουν τα δομικά στοιχεία των παραμυθιών·
- να κατανοήσουν τη σύνδεση μεταξύ διαφόρων ειδών προφορικού λόγου (δημοτικά τραγούδια, μύθοι, παραμύθια)·
- να κατανοήσουν ότι πολλοί μύθοι και παραμύθια αποτελούν ενωτικό στοιχείο μεταξύ των λαών και των διαφορετικών πολιτισμών·
- να συγκρίνουν διαφορετικά είδη κειμένων για τη φύση: λογοτεχνία, πληροφοριακά κείμενα, βιβλία γνώσεων·
- να διακρίνουν στο κείμενο την οπτική γωνία από την οποία μιλά αυτό για τη φύση·
- να κατανοήσουν πώς η καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης αποτελεί σκοπό πολλών μυθοπλαστικών κειμένων για τη φύση, αποτυπώνοντας τις αρχές και το αξιακό σύστημα της σύγχρονης εποχής.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες μετά το τέλος της διδασκαλίας να μπορούν:

- να κατανοήσουν τη σχέση μεταξύ πληροφοριακών και λογοτεχνικών κειμένων: πώς τα δύο είδη αλληλοτροφοδοτούνται·
- να κατανοήσουν τον διαφορετικό σημειωτικό κώδικα που χρησιμοποιούν οι διάφορες μορφές τέχνης για να περιγράψουν τις επιθυμίες και τα επιτεύγματα του ανθρώπου·
- να αναγνωρίζουν και να σχολιάζουν τα διάφορα πολιτισμικά στοιχεία που υπάρχουν στα κείμενα και να προσδιορίζουν την ιστορικότητά τους·
- συγκρίνουν κείμενα από διαφορετικά κειμενικά είδη και λαϊκές παραδόσεις με κοινό θέμα τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση, καλλιεργώντας έναν ευρύτερο περιβαλλοντικό γραμματισμό·
- να συγκρίνουν τα διαφορετικά σημειωτικά μέσα που χρησιμοποιούν τα σύγχρονα πολυτροπικά κείμενα επιτυγχάνοντας ποικίλες προεκτάσεις του νοήματος.

Διδακτικές πρακτικές

Το προτεινόμενο σενάριο μεθοδεύεται με τη μορφή του project που οργανώνεται στην τάξη με θέμα τις δυνάμεις της φύσης και τον τρόπο με το οποίο αυτές αποδίδονται μέσα από τη μυθολογία, τη λαϊκή παράδοση και τη σύγχρονη λογοτεχνία, σε μια απόπειρα διαθεματικής προσέγγισης ιστορικών και λογοτεχνικών θεμάτων. Εφαρμόστηκε ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, με διαφορετική σύσταση ομάδων κάθε φορά.

Στη συγκεκριμένη τάξη, κατά τη διάρκεια εφαρμογής του σεναρίου προστέθηκε ένας μαθητής και ανέβασε τον αριθμό των παιδιών στα 25. Λόγω της αύξησης του αριθμού των παιδιών, μεταφερθήκαμε σε νέα, μεγαλύτερη αίθουσα όπως και φαίνεται σε κάποιες φωτογραφίες που παρατίθενται. Τα παιδιά εργάστηκαν σε ομάδες των πέντε ή έξι ατόμων.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αφετηρία του σεναρίου υπήρξε η ενασχόλησή μας με την 3^η ενότητα της Γλώσσας, όπου γίνεται λόγος για το νερό ως στοιχείο της φύσης, τα θαυμαστά πλάσματα που ζουν σε αυτό και η ομορφιά που χαρίζει γύρω του. Στη συγκεκριμένη θεματική ενότητα εντάσσονταν και άλλο σενάριο, με το οποίο ασχοληθήκαμε, και στο οποίο τα παιδιά γνώρισαν τον κόσμο των θαλάσσιων θηλαστικών, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και πώς μπορεί να βοηθήσει ο άνθρωπος. Οι εργασίες λοιπόν του παρόντος σεναρίου μπορούσαν να αποτελέσουν συνέχεια των προηγούμενων δραστηριοτήτων.

Επιπλέον το θέμα του σεναρίου επιλέχθηκε, γιατί δημιουργεί κίνητρα στα παιδιά να αναπτύξουν ενδιαφέρον για τη μυθολογία, πρωτίστως την ελληνική, και τους τρόπους με τους οποίους έχει επιβιώσει στη γλώσσα, τη λογοτεχνία και την τέχνη.

Ακόμη, όπως αναφέρεται και στους στόχους που περιγράφονται στην αντίστοιχη ενότητα, στο βιβλίο του δασκάλου, το σενάριο λειτουργεί βοηθητικά στο να συσχετίσουν τα παιδιά τα γεγονότα των μύθων με γνώσεις που συναντούν σε άλλα μαθήματα, όπως η Γλώσσα ή η Μελέτη Περιβάλλοντος.

Τέλος, εξετάζοντας τα λογοτεχνικά κείμενα παράλληλα με αντίστοιχα πληροφοριακά, το σενάριο στοχεύει στην ανάπτυξη της ικανότητας των παιδιών να αντιλαμβάνονται τη διαφορά μεταξύ μυθολογίας και ιστορίας, να γνωρίσουν στοιχεία από τη ζωή και τον πολιτισμό των ανθρώπων σε διαφορετικές εποχές, να συνειδητοποιήσουν σταδιακά την εξελικτική πορεία του ανθρώπου (βλ. βιβλίο δασκάλου στην ενότητα 7 με τίτλο «Η εποχή του λίθου»).

Στην πρώτη φάση γίνεται προσπάθεια να εισαγάγουμε τους μαθητές και τις μαθήτριες στο θέμα του σεναρίου επιστρατεύοντας τις προηγούμενες γνώσεις τους (σχολικές και εξωσχολικές), τις παραστάσεις και τις εμπειρίες τους. Τα κείμενα που χρησιμοποιούμε στη φάση αυτή είναι κυρίως πληροφοριακά, δηλαδή βιβλία γνώσεων, που διαβάζονται μέσα στην τάξη και προετοιμάζουν τη δεύτερη φάση της κυρίως ανάγνωση που θα ακολουθήσει.

Η φάση αυτή ολοκληρώνεται όταν θεωρήσουμε ότι οι μαθητές και οι μαθήτριές μας έχουν εξοικειωθεί με κάποιες έννοιες και ζητήματα και τους έχουν δημιουργηθεί κάποια ερωτήματα που θα απευθύνουν στα κείμενα που θα διαβάσουν.

Στη δεύτερη φάση οι ομάδες επεξεργάζονται μύθους και άλλα μικρά κείμενα με κοινά θέματα, στοχεύοντας να επιτευχθεί μια διαφοροποιημένη διδασκαλία, καθώς κάθε ομάδα μπορεί να αναλάβει ένα κείμενο που να ταιριάζει στις δυνατότητές της και στις επιθυμίες της. Οι εργασίες που συνοδεύουν την παρουσίαση του κειμένου σχετίζονται στενότερα ή ευρύτερα με το κείμενο, λ.χ. επιδιώκουν οι μαθητές και οι μαθήτριες να περιγράψουν και να ερμηνεύουν την εποχή, το κοινό και τις συνθήκες παραγωγής ενός έργου, να επισημαίνουν τις αξίες που εκφράζονται από τους ήρωες, να διατυπώνουν προτάσεις και πιθανές λύσεις για τα προβλήματα που παρουσιάζονται και να συγκρίνουν κείμενα (λογοτεχνικά και οπτικο-ακουστικά, πεζά και ποιητικά). Αντίστοιχα, τα ψηφιακά παιχνίδια σκοπό έχουν να αναπτύξουν οι μαθητές δεξιότητες εικονοποίησης και αντίστροφα, λεκτικοποίησης οπτικο-ακουστικών κειμένων.

Τέλος, περνάμε στην τρίτη και τελευταία φάση, κατά την οποία οι μαθητές και οι μαθήτριές μας παράγουν το δικό τους λόγο, όχι πια γύρω από τα κείμενα, αλλά γύρω από το θέμα της διδακτικής ενότητας με την οποία ασχολήθηκαν. Ο σκοπός της φάσης αυτής είναι να διαπιστώσουν όλοι, διδάσκοντες και διδασκόμενοι, τι καινούριο έμαθαν, ποιες αντιλήψεις σχημάτισαν, ποια συναισθήματα ένιωσαν μέσα από τις

αναγνώσεις και τις συζητήσεις τους. Η παραγωγή λόγου νοείται ως έκφραση προσωπικών αντιλήψεων και στάσεων που μπορεί να επιτευχθεί με προφορικές ή γραπτές δραστηριότητες που υποβοηθούνται από τη χρήση των ψηφιακών παιχνιδιών/εργαλείων.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο εντάσσεται στην θεματική ενότητα της Γ' Δημοτικού «Λογοτεχνία και φύση».

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι μαθητές χρησιμοποίησαν διάφορες εφαρμογές των Η/Υ (επεξεργαστής κειμένων, λογισμικό παρουσίασης) όσο και περιβάλλοντα του Web για να πλησιάσουν τα κείμενα που έπρεπε να επεξεργαστούν ή για να εμβαθύνουν σε αυτά, για να παρουσιάσουν τα δικά τους κείμενα, για να δημιουργήσουν ένα χώρο συνεργασίας και τέλος για να δείξουν και πέρα από τα όρια της τάξης ένα μέρος όσων έκαναν στο πλαίσιο του σεναρίου.

Σκοπός της αξιοποίησης των ΤΠΕ είναι η ανάπτυξη μιας δημιουργικής σχέσης μαζί τους από την πλευρά των μαθητών, που θα δίνει ερεθίσματα και θα συντελεί στην καλλιέργεια της φαντασίας των μαθητών, καθώς και κατάλληλο υλικό για να διατυπώνουν τις δικές τους ιδέες και να παράγουν τα δικά τους πολυτροπικά κείμενα, εκφράζοντας τις προσωπικές τους ερμηνείες και οπτικές.

Τέλος, βασική επιδίωξη ήταν οι μαθητές να εξοικειωθούν με τη χρήση του διαδικτύου ως πηγή πληροφοριών που πρέπει να επεξεργάζονται κριτικά αναπτύσσοντας δεξιότητες συλλογής, κατανόησης και διαχείρισης πληροφοριών. Στο πλαίσιο αυτό σκοπός της χρήσης των ΤΠΕ είναι να διευρύνει το πολιτισμικό υπόβαθρο του μαθητή προσφέροντας γνώσεις, πληροφορίες, εικόνες, ακούσματα, δηλαδή εμπειρίες που θα τον βοηθήσουν να διαμορφώσει προσωπικές ερμηνείες για το λογοτεχνικό κείμενο.

Κείμενα

Σχολικά κείμενα

Βιβλίο Γλώσσας Γ' Δημοτικού, ενότητα 3, «Στη Γη και στη Θάλασσα» (απόσπασμα από το ποίημα «Γη και θάλασσα» στο βιβλίο *Ποιήματα Ι 1943-1953*, Κέδρος), βλ. [Ψηφιακό σχολείο](#).

Βιβλίο Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα 1, «Η δημιουργία του κόσμου», βλ. [Ψηφιακό σχολείο](#)

Παράλληλα κείμενα

Μικρά κείμενα

Αίσωπος, *Οι μύθοι του Αισώπου* (οι μύθοι «Ο Βοριάς και ο Ήλιος», «Ο γεωργός και τα παιδιά του»), Αθήνα: Μεταίχμιο, 2009.

[Η θάλασσα και τα ποτάμια - Ο Ήλιος και ο Αέρας](#) - Γεώργιος Δροσίνης από το βιβλίο: *Γεώργιος Δροσίνης, Παιδικά παραμύθια*, Εκδότης Ιωάν. Ν. Σιδέρης, χ.χ

Μεγαλύτερα βιβλία

Κίρα Σίνου, *Στο σκοτάδι της σπηλιάς*. 1998, Αθήνα: Κέδρος, [βλ. biblionet](#)

Μαρία Πετκανοπούλου, *Ο μικρός ζωγράφος των βράχων*. 2010, Αθήνα: Καλειδοσκόπιο, [βλ. biblionet](#)

Πάνος Βαλαβάνης, *Ο λόφος με τα κρυμμένα μυστικά*, 2006, Αθήνα: Ακρίτας, [βλ. biblionet](#)

Σοφία Ζαραμπούκα, *Μυθολογία 1-4*, (1981, 1983) & *Μυθολογία 5, 6* / Αθήνα: Κέδρος, 1980, βλ. [biblionet](#).

Άννα Χατζημανώλη, *Η εξέλιξη του ανθρώπου*. Θεσσαλονίκη: Κίρκη, 2004, [βλ. biblionet](#).

Κώστας Χαραλάς, *Το μυστήριο της Ανομβρίδας*, Αθήνα: Κάστωρ, 2002, βλ. [biblionet](#).

Υποστηρικτικό υλικό

Από τον ιστότοπο www.bookbook.gr, στη σελίδα Θέματα:

Βρέχει... μια βροχή μια σιγανή...

<http://www.bookbook.gr/%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/676-%CE%B2%CF%81%CE%AD%CF%87%CE%B5%CE%B9-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%B2%CF%81%CE%BF%CF%87%CE%AE-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CF%83%CE%B9%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%AE>,

Βεγγαλικά και φώτα

<http://www.bookbook.gr/%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/812-%CE%B2%CE%B5%CE%B3%CE%B3%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%86%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%AD%CF%82>

Φυσάει...αέρας

<http://www.bookbook.gr/%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/763-%CF%86%CF%85%CF%83%CE%AC%CE%B5%CE%B9-%CE%B1%CE%AD%CF%81%CE%B1%CF%82>

Το δέντρο από τις ρίζες ως τα φύλλα

<http://www.bookbook.gr/%CE%B8%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/697-%CF%84%CE%B1-%CE%B4%CE%AD%CE%BD%CF%84%CF%81%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%B9%CF%82-%CF%81%CE%AF%CE%B6%CE%B5%CF%82-%CF%89%CF%82-%CF%84%CE%B1-%CF%86%CF%8D%CE%BB%CE%BB%CE%B1>

Εκπαιδευτική τηλεόραση, Ιστορίες χωρίς τέλος: το μυστήριο της Ανομβρίδας

βλ. <http://www.edutv.gr/protobathmia/istories-xoris-telos-to-mystirio-tis-anomvridas>

Ψηφιακά παιχνίδια

- Παιχνίδια ηρώων:
 - ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ ΤΑΞΙΔΙΑ –Το παιχνίδι των πλασμάτων της θάλασσας/ ταξιδεύοντας με τα πλοία της λογοτεχνίας
 - ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΣΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ: Από τη γη ως τον ουρανό, Τα αστέρια, Το φεγγάρι, ο ήλιος

Ιστοσελίδες

Στην ιστοσελίδα του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας (<http://www.greek-language.gr/digitalResources/index.html>), Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα, το ψηφιακό εργαλείο *Αριάδνη* με θέματα της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας http://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/mythology/lexicon/index.html

http://www.mikrosanagnostis.gr/thema_10.asp. Πρόκειται για την ενότητα «Εξερευνώντας ένα θέμα» του Μικρού αναγνώστη, στην ιστοσελίδα του ΕΚΕΒΙ και το θέμα *Το νερό*

<http://www.mikrosanagnostis.gr/library/pageflip26/Default.html>, Πρόκειται για την ενότητα «να σου πω μια ιστορία» του Μικρού αναγνώστη, στην ιστοσελίδα του ΕΚΕΒΙ και το βιβλίο Ο Πλανήτης εκπέμπει S.O.S. της Φρατζέσκας Αλεξοπούλου Πετράκη

Ιστοσελίδα Μουσείου Κυκλαδικής τέχνης στην ενότητα Συλλογές

<http://www.cycladic.gr/frontoffice/portal.asp?page=NODE&cnode=3&clang=0>

Ιστοσελίδα όπου αναφέρονται παγκόσμιοι μύθοι για τη Δημιουργία του κόσμου

[http://atlaswikigr.wikifoundry.com/page/%CE%BC%CF%8D%CE%B8%CE%BF%CE%B9+%CE%B3%CE%B9%CE%B1+%CF%84%CE%B7+%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1+%CF%84%CE%BF%CF%85+%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%85+\(%CE%BA%CE%BF%CF%83%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF+%CE%BC%CF%8D%CE%B8%CE%BF%CE%B9\)](http://atlaswikigr.wikifoundry.com/page/%CE%BC%CF%8D%CE%B8%CE%BF%CE%B9+%CE%B3%CE%B9%CE%B1+%CF%84%CE%B7+%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1+%CF%84%CE%BF%CF%85+%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%85+(%CE%BA%CE%BF%CF%83%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF+%CE%BC%CF%8D%CE%B8%CE%BF%CE%B9))

Ιστοσελίδα για γνωριμία με μυθικές θεότητες, ήρωες και πλάσματα

<https://sites.google.com/site/grschulemz/istoria-mythologia>

Ψηφιακά παιχνίδια για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στο δημοτικό από τη σελίδα:

www.e-istories.gr

Παρουσίαση για τα σπήλαια από [εδώ](#).

Ταινίες

Tadufeu-Esma 2011, «Η ανακάλυψη της φωτιάς», γαλλική ταινία animation μικρού μήκους με πρωταγωνιστές τους αρχαίους προγόνους μας και τη φωτιά.

βλ. <http://vimeo.com/34653846>

Βίντεο για τη Δημιουργία του κόσμου από [εδώ](#)

Βίντεο του μύθου του Αισώπου «Ο Βοριάς και ο Ήλιος» από [εδώ](#)

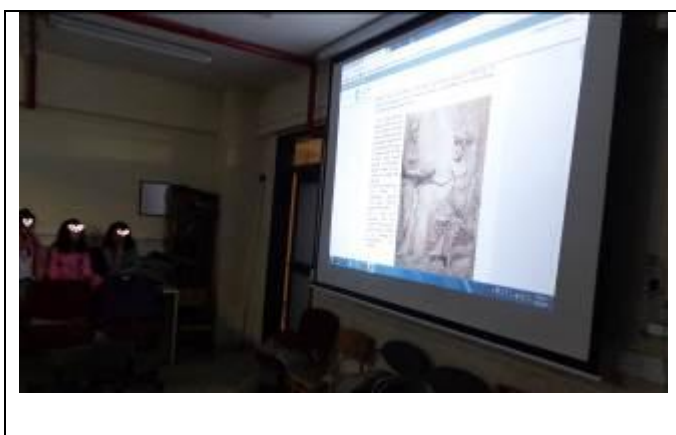
Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1η & 2η διδακτική ώρα

1η Δραστηριότητα

Α΄ φάση

Τα παιδιά βρέθηκαν στην αίθουσα πληροφορικής. Εκεί η εκπαιδευτικός πρόβαλε την εισαγωγή στην ενότητα 1, «Η δημιουργία του κόσμου», στο μάθημα της Ιστορίας από [εδώ](#). Ήταν μια ευκαιρία να ξαναθυμηθούμε όσα εισαγωγικά είχαμε πει για τη δημιουργία του κόσμου, μιας και τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή εφαρμογής του σεναρίου βρισκόμασταν στην ενότητα «Ο τρωικός πόλεμος». Ζητήθηκε από τα παιδιά να αναφέρουν ό,τι θυμόντουσαν από το συγκεκριμένο μάθημα, χωρίς να το διαβάσουν.

Πράγματι τα παιδιά εξιστόρησαν με κάθε ακρίβεια τα γεγονότα που αναφέρονται στο συγκεκριμένο μάθημα. Ακόμη κάποια ανέφεραν και στοιχεία που δε δίνονται στο εγχειρίδιο, αλλά σε σχετικό βίντεο που είχαμε δει από [εδώ](#). Έτσι δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για διαθεματική προσέγγιση των γνωστικών αντικειμένων.

Ακολούθως διαβάσαμε το βιβλίο *Η εξέλιξη του ανθρώπου* της Άννας Χατζημανώλη (Κίρκη 2004). Η εκπαιδευτικός το είχε σκανάρει κι έτσι το πρόβαλε για να χαρούν όλα τα παιδιά και τις εικόνες του βιβλίου.

Συζητήσαμε με τα παιδιά για τα στοιχεία της φύσης και τη σχέση τους με την εξέλιξη του ανθρώπινου πολιτισμού, καθώς, κατά την αφήγηση της ιστορίας, ο άνθρωπος σταδιακά τα δαμάζει και τα εκμεταλλεύεται (αρχικά μαζεύει τους καρπούς της γης και στη συνέχεια τους καλλιεργεί τη γη συστηματικά, ψαρεύει και ταξιδεύει στη θάλασσα, ανακαλύπτει τη φωτιά και τη χρησιμοποιεί στο μαγείρεμα και τη θέρμανση, αναμειγνύει νερό και γη και ψήνει τον πηλό, χρησιμοποιεί τη δύναμη του ανέμου για να φτιάξει πανιά για τα καράβια, κλπ). Δόθηκε έμφαση, από την αρχή στη στενή σχέση μεταξύ των στοιχείων αυτών, από τα οποία τα τρία «γη», «νερό», «αέρας» αποτελούν τις τρεις διαφορετικές μορφές της ύλης, ενώ η φωτιά ως αποτέλεσμα της καύσης μπει τα παιδιά στην έννοια της ενέργειας.

Τα παιδιά εντυπωσιάστηκαν με την ιστορία που παρουσιάστηκε στο βιβλίο. Ιδιαίτερη εντύπωση έκανε το γεγονός ότι οι άνθρωποι δε μιλούσαν εξ αρχής και ότι αρχικά συνεννοούνταν με διάφορους ήχους, φωνές και ζωγραφιές. Εδώ έγινε αναφορά στο αγόρι της ζούγκλας που έζησε ανάμεσα σε ζώα και μιλούσε σαν ζώο, στα δύο κορίτσια Καμάλα και Ταμάλα που βρέθηκαν σε επαρχία της Ινδίας σε φωλιά

λύκων αλλά και σε άλλα παιδιά που μεγάλωσαν και ανατράφηκαν κοντά σε ζώα από [εδώ](#). Τα παιδιά εξέφρασαν αρνητικά συναισθήματα γι' αυτές τις περιπτώσεις παιδιών που μάλλον δεν τις πίστευαν. Δόθηκε έτσι η αφορμή να μιλήσουμε για τη σημαντικότητα της γλώσσας για τη σκέψη και το αντίθετο.

Επίσης προκλήθηκαν απορίες του τύπου «Πώς γεννιόντουσαν τα παιδιά; Ποιος βοηθούσε τις μαμάδες να γεννήσουν;». Η εκπαιδευτικός ενθάρρυνε τα παιδιά να σκεφτούν και να δώσουν τις δικές τους απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα. Οι πρωτόγονοι αυτοί τρόποι εντυπωσίασαν τα παιδιά, όπως και η χρήση της σκιάς που προκαλεί το φως του ήλιου σε ένα κοντάρι, που σε κάποια παιδιά θύμιζε το ηλιακό ρολόι στην πλατεία Αριστοτέλους.

Τα πρώτα εργαλεία που χρησιμοποίησε ο άνθρωπος θύμιζε στους περισσότερους τα μεταγενέστερα ακόντια και βέλη. Το τρίψιμο των σπόρων έφερε στο μυαλό των παιδιών τις μεταγενέστερες μυλόπετρες. Μάλιστα ένα κορίτσι μάς μετέφερε την εμπειρία του από έναν παλιό μύλο στο χωριό της στο Κιλκίς που χρησιμοποιούσε μεγάλες μυλόπετρες.

Στη συνέχεια είδαμε μια παρουσίαση για τα σπήλαια από [εδώ](#), όπου είδαμε πραγματικά σπήλαια και βραχογραφίες στην Ελλάδα, Γαλλία και Ισπανία.

3η–6η διδακτική ώρα

2η Δραστηριότητα

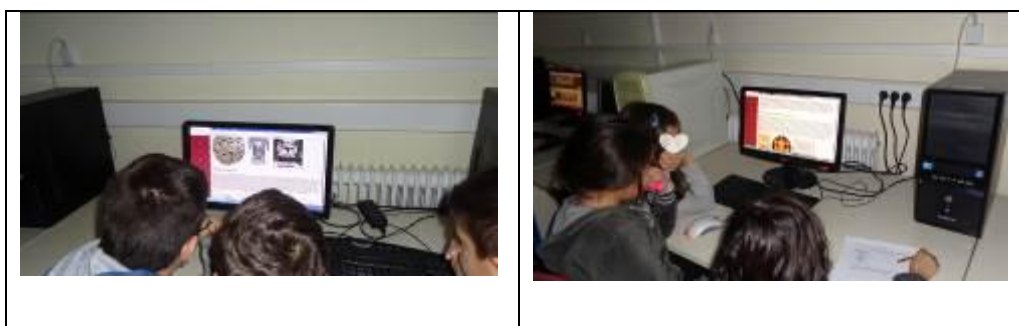
Β' φάση

Στη φάση αυτή οι μαθητές/-τριες διάβασαν μεγαλύτερα κείμενα (μύθους, ποιήματα, παραμύθια ή σύγχρονα βιβλία μικρής σχετικά έκτασης) από τα οποία μερικά διαβάστηκαν στο σπίτι.

Στο πλαίσιο της διαθεματικής προσέγγισης που επιχειρείται στο προτεινόμενο σενάριο και της σύνδεσης με το μάθημα της Ιστορίας, κύριος σκοπός είναι να κατανοήσουν τα παιδιά ότι οι πρωτόγονοι άνθρωποι αποπειράθηκαν να εξηγήσουν τα φυσικά φαινόμενα με τη βοήθεια των μύθων.

Τα παιδιά στην αίθουσα υπολογιστών γνώρισαν διάφορους μύθους για τη δημιουργία του κόσμου από [εδώ](#).

Χωρίστηκαν σε 7 ομάδες των 3 ή 4 ατόμων και ανέλαβαν να γνωρίσουν μύθους ενός λαού από τους επτά που προτάθηκαν (Ελληνες, Κινέζοι, Ινδοί, Νορβηγοί, Αζτέκοι, Αιγύπτιοι, Πέρσες). Μέσα από την επεξεργασία των στοιχείων της παραπάνω σελίδας, τα παιδιά συμπλήρωσαν φύλλα εργασίας (Βλ. ΤΕΚΜΗΡΙΑ>ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΥΘΟΙ) που είχε ετοιμάσει η εκπαιδευτικός για να διευκολύνει την καταγραφή των κυριότερων σημείων και την παρουσίαση στην ολομέλεια.

Τα παιδιά διάβασαν με πολύ ενδιαφέρον τις πληροφορίες για τους κοσμογονικούς μύθους. Στο τέλος κι αφού είχαν συμπληρώσει το φύλλο εργασίας της ομάδας τους, παρουσίασαν και ενημέρωσαν την ολομέλεια για τα ευρήματά τους.

Η ομάδα που ανέλαβε την ελληνική μυθολογία διαπίστωσε ότι η μυθολογία που διδασκόμαστε στα σχολικά εγχειρίδια της ιστορίας είναι βασισμένη στη Θεογονία του Ησίοδου. Επίσης επεσήμανε ότι λανθασμένα αναγράφεται στην ιστοσελίδα ότι η Ήρα έδωσε στον Κρόνο να καταπιεί μια πέτρα, ενώ η ιστορία αναφέρεται η Ρέα.

Επίσης μετά τις παρουσιάσεις των παιδιών ακολούθησε συζήτηση για το αν βλέπουμε ομοιότητες ανάμεσα στους μύθους διαφόρων λαών. Τα παιδιά επεσήμαναν ότι ο Pangu της κινεζικής μυθολογίας τους θύμιζε τον Άτλαντα. Ακόμη ανέφεραν το κοινό στοιχείο του νερού τόσο στην ελληνική (Θαλής: Το νερό είναι η αρχή των πάντων) όσο και στην αιγυπτιακή (Στροβιλώδη, χαοτικά νερά της Num).

Γνωρίσαμε στο ίδιο άρθρο την επιστημονική άποψη για τη δημιουργία του κόσμου, τη θεωρία της μεγάλης έκρηξης (Big Bang). Τα παιδιά δεν είχαν ξανακούσει για τη συγκεκριμένη θεωρία και τους έκανε πολύ μεγάλη εντύπωση. Με αφορμή τα όσα προσεγγίσαμε σε αυτό το σημείο, κάποιο κορίτσι ρώτησε: «Μα γιατί κυρία οι επιστήμονες λένε αυτό, αφού εμείς ξέρουμε ότι ο Θεός έπλασε τον κόσμο;» και ένα άλλο συμπλήρωσε «...ναι, σε επτά μέρες». Αναπτύχθηκε έτσι μια συζήτηση γύρω από το πώς οι θρησκείες ανά τον κόσμο προσεγγίζουν το θέμα της δημιουργίας, αν όλες οι θρησκείες κηρύττουν αυτό που πρεσβεύει η ορθόδοξη χριστιανική. Η εκπαιδευτικός τούς προβλημάτισε για το αν οι βουδιστές ή οι μουσουλμάνοι έχουν

την ίδια άποψη και κατέληξαν ότι τελικά η επιστήμη προσπαθεί να βρει την αλήθεια πέρα από τις θρησκείες και τους μύθους, βλέποντας με τα μάτια της λογικής.

Στο τέλος διαβάσαμε στην ολομέλεια τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της επιστημονικής και μυθολογικής εξήγησης της δημιουργίας του κόσμου, που βρίσκονταν στο τέλος του άρθρου.

Οι δραστηριότητες συνεχίστηκαν στην αίθουσα διδασκαλίας, όπου τα παιδιά χωρίστηκαν σε ισάριθμες 5 ομάδες των 5 ατόμων. Ένα μέλος κάθε ομάδας επέλεξε τυχαία μία κάρτα με τα σύμβολα της φωτιάς, του φωτός, του νερού, της γης και του αέρα. Κάθε ομάδα ανέλαβε να διαβάσει και να επεξεργαστεί έναν χαρακτηριστικό αρχαίο ελληνικό μύθο για τον θεό προστάτη του στοιχείου τους.

Η εκπαιδευτικός μοίρασε στις ομάδες υλικό σχετικό με το στοιχείο τους και τις θεότητες από [εδώ](#) (βλ. και ΤΕΚΜΗΡΙΑ>ΘΕΟΙ).

Τα παιδιά οργάνωσαν τις εργασίες τους περιγράφοντας τις θεότητες με κολάζ, ζωγράρισαν τον/την αγαπημένο/η θεό/ά ή έγραψαν γι' αυτούς/ές χαρακτηριστικές ιδιότητες ή μυθολογικά επεισόδια που τους/τις αφορούν. Στη συνέχεια παρουσίασαν τις εργασίες τους στην ολομέλεια της τάξης και ακολούθησε συζήτηση (Βλ. ΤΕΚΜΗΡΙΑ>ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΘΕΟΙ).

Οι θεοί και οι θεές ποικίλλουν, καθώς σε πολλές μορφές των στοιχείων συναντάμε προστάτες τόσο της φυσικής τους υπόστασης όσο και της χρήσης του από τον άνθρωπο (ειρηνικής και βίας, π.χ. φωτιά: Ήφαιστος και Άρης).

Κάποιοι μύθοι και σύμβολα για τα φυσικά στοιχεία δίνονται παρακάτω:

ΦΩΤΙΑ

Προμηθέας: σε αυτό τον μύθο είναι παρόντα η φωτιά, το νερό και η γη/το χώμα, οι Θεοί του Ολύμπου (Ήφαιστος, Εστία, Δίας, Άρης, Ερμής) και μπορεί να γίνει σύνδεση της φωτιάς με ορισμένα καιρικά και φυσικά φαινόμενα, την οικιακή χρήση, τον πόλεμο και την καταστροφή.

Σύμβολα: κεραυνός, καντήλι, λυχνάρι

ΦΩΣ

Σύνδεση με ήλιο (Απόλλωνας-θεός του φωτός)

Μύθος Πρωτέα: μεταμορφώνεται σε φωτιά ή νερό

Σύμβολα: ο Τρίπους, η Κιθάρα και το τόξο ή βέλος.

ΝΕΡΟ

Ποσειδώνας και Νηρέας,

Σύμβολα: η τρίαινα που μπορεί να σβήσει την φωτιά, κ.ά.

ΓΗ

Ο μύθος της Γαίας και της Δήμητρας (τροφosuλλεκτικό στάδιο και αγροτικό) σύμβολα το στάχυ, οι γερανοί, ο νάρκισσος, η μυρτιά και ο κρόκος.

ΑΕΡΑΣ (άνεμος ως καιρικό φαινόμενο) θεός Αίολος και σύμβολο ο ασκός.

Διαβάσαμε τα παρακάτω κείμενα:

«Γη»

- Η επιφάνεια πάνω στην οποία ζουν οι άνθρωποι και τα ζώα – το έδαφος
«Στην αρχή, όταν ο Θεός δημιουργούσε τον κόσμο και χώρισε τη γη σε θάλασσες και σε στεριές, το έδαφος ήταν στεγνό. Ακόμα δεν είχε φυτρώσει τίποτα σ' αυτό, ούτε υπήρχε κάποιος να το καλλιεργεί.

Τότε λοιπόν, ο Θεός δρόσισε όλη τη γη με πάχνη πρωινή και, με τα μεγάλα χέρια Του, πήρε από το φρεσκοβρεγμένο χώμα πηλό και έπλασε τον πρώτο άνθρωπο.

Αμέσως του φύσηξε πνοή ζωής μες στα ρουθούνια του.

Έτσι ο άνθρωπος έγινε μια ζωντανή ύπαρξη.

Ο Θεός του έδωσε το όνομα Αδάμ, που σημαίνει «από χώμα»

Τζέιν Ρέν, *Ο Αδάμ και η Εύα και ο Κήπος της Εδέμ*, Πατάκης

«νερό»

- Το νερό ως στοιχείο της φύσης / Ο κύκλος του νερού

«Το νερό αποτελεί πηγή ζωής για τον πλανήτη μας, τη Γη. Όταν πριν από 4 δισεκατομμύρια χρόνια περίπου η Γη άρχισε να στερεοποιείται, τα αέρια που περιέχονταν από λιωμένο μάγμα, μεταξύ των οποίων και οι υδρατμοί, ελευθερώθηκαν και σχημάτισαν την ατμόσφαιρα. Έπειτα οι υδρατμοί της ατμόσφαιρας πάγωσαν και υγροποιήθηκαν, δημιουργώντας το νερό, το οποίο έπεφτε στη Γη με τη μορφή καταρακτώδους βροχής, γεμίζοντας τα κοιλάματα του φλοιού της και σχηματίζοντας έτσι τις θάλασσες και τις λίμνες. Από τότε, το νερό είναι ο πρωταγωνιστής ενός ατέλειωτου κύκλου: η εξάτμιση του νερού των θαλασσών και των λιμνών παράγει υδρατμούς, οι οποίοι δημιουργούν τα σύννεφα και πέφτουν μετά τη Γη ως βροχή, χιόνι ή

χαλάζι», ΤΟ ΝΕΡΟ: Η2Ο, / μτφ Σοφία Τσιλεδάκη σειρά «Ο πλανήτης μας», Μοντέρνοι Καιροί, 2002

«Εγώ, παιδιά, μια ψιγάλα της βροχούλας σας μιλώ. Θα σας πω την ιστορία μου όπως ακριβώς είναι και φαντάζομαι ότι θα σας αρέσει.

Ήμουν λοιπόν ανάμεσα σε χιλιάδες άλλες αδελφές μου και κυλούσαμε σε ένα δάσος. Είχαμε σχηματίσει ένα ρυάκι και με το γάργαρο νερό μας ποτίζαμε τη γη απ' όπου περνούσαμε. Ποτίζαμε τα αγριολούλουδα, τους θάμνους και οι ρίζες των δέντρων μας ρουφούσαν ασταμάτητα», Αναστασία Περιστεράκη-Ψυχογιού, Η ιστορία του νερού, «Σύγχρονη Εποχή», 2003.

«άνθρωπος»

Επίσης, όπως και στην αρχαιότητα, στον πληθυντικό αριθμό η λέξη *οι άνθρωποι* σημαίνει το σύνολο των ανθρώπων, την ανθρωπότητα.

«Κάποτε υπήρχαν μόνο θεοί και τίποτα πάνω στη γη που να ζει και να πεθαίνει.

Τα ζώα και οι άνθρωποι γίνανε αργότερα. Τα φτιάξανε οι θεοί μέσα στην καρδιά της γης από πηλό και φωτιά. Σαν μερμήγκια ξετρώπωναν πάνω στη γη και τη γέμισαν» Σοφία Ζαραμπούκα, Μυθολογία 5: Οι μοίρες ο Προμηθέας η Πανδώρα ο Δευκαλίωνας και οι άνεμοι, Κέδρος, 2003

Στη συνέχεια τα παιδιά ανέλαβαν σε ομάδες να διαλέξουν και να διαβάσουν ένα από τα βιβλία που είχε συγκεντρώσει η εκπαιδευτικός στη βιβλιοθήκη της τάξης και να ετοιμάσουν τη βιβλιοπαρουσίαση, σε φύλλο εργασίας που είχε ετοιμάσει για διευκόλυνση (Βλ. ΤΕΚΜΗΡΙΑ > ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ). Δόθηκαν οδηγίες για να εστιάσουν στο στοιχείο που ανέλαβε η ομάδα τους και αν θέλουν να δρομολογήσουν μια παντομίμα σχετική με ένα απόσπασμα που τους άρεσε.

Γενικές ερωτήσεις σε κάθε παρουσίαση, όπως προτείνονται από τη συγγραφέα:

- Η ιστορία τους είναι πραγματική ή φανταστική; Από ποια στοιχεία του κειμένου βγάζουν αυτό το συμπέρασμα.
- Μπορούν να αναγνωρίσουν το είδος κειμένου στο οποίο ανήκουν; (παραμύθι, διήγημα, μικρή ιστορία με εικόνες, κλπ)
- Ποια στοιχεία ή ποιες δυνάμεις της φύσης αναφέρονται στα βιβλία τους;
- Πώς επηρεάζουν την εξέλιξη της πλοκής;
- Ποιες σχέσεις διαφαίνονται μεταξύ τους;
- Πώς επηρεάζεται η ζωή των προσώπων της ιστορίας από τα στοιχεία αυτά;
- Τα πρόσωπα αυτά είναι άνθρωποι ή φανταστικά πλάσματα, προσωποποιημένα επίσης στοιχεία της φύσης, κλπ;
- Ο άνθρωπος επεμβαίνει στη φύση και αν ναι με ποιον τρόπο;
- Μπορούν να προτείνουν λύσεις σε προβλήματα που περιγράφονται ή άλλη εξέλιξη στην ιστορία τους;

Επειδή κάποια βιβλία είχαν αρκετές σελίδες ανέλαβε ένα παιδί από κάθε ομάδα να συνεχίσει τη μελέτη στο σπίτι του. Στη συνέχεια θα το παρουσίαζε πρώτα στην ομάδα του και μετά στην ολομέλεια. Επιλέχθηκαν τα βιβλία *Μυθολογία 1, 2, 3, 4, 5, 6* της Μαρίας Ζαραμπούκα, *Η εξέλιξη του ανθρώπου* της Άννας Χατζημανώλη, *Στο σκοτάδι της σπηλιάς*, της Κίρα Σίνου, *Ο μικρός ζωγράφος των βράχων*, της Μαρίας Πετκανοπούλου. Ειδικά στο βιβλίο *Στο σκοτάδι της σπηλιάς* δόθηκαν προς μελέτη μόνο τα δύο κεφάλαια που αφορούν στο σπήλαιο Πετραλώνων και Διρού, γιατί το συγκεκριμένο βιβλίο απευθύνεται σε μεγαλύτερα παιδιά (άνω των 12 ετών).

Η παρουσίαση των βιβλίων έγινε σταδιακά, ανάλογα με τη χρονική στιγμή που ήταν έτοιμες οι ομάδες, καθώς και η παρουσίαση της παντομίμας για όσους είχαν ετοιμάσει κάτι τέτοιο.

7η–13η διδακτική ώρα

3η Δραστηριότητα

Γ΄ φάση

Τα παιδιά βρέθηκαν στην αίθουσα πληροφορικής, με στόχο να εργαστούν στις ομάδες που είχαν χωριστεί και να αποκομίσουν πληροφορίες για το στοιχείο της ομάδας τους. Έτσι η ομάδα του ΑΕΡΑ περιηγήθηκε στη σελίδα [Φυσάει... αέρας](#). Η ομάδα ΦΩΣ διάβασε το υποστηρικτικό υλικό [Βεγγαλικά και φώτα](#). Η ομάδα ΝΕΡΟ ασχολήθηκε με τη σελίδα: [Βρέχει... μια βροχή μια σιγανή...](#), την ταινία από την εκπαιδευτική τηλεόραση [Το μυστήριο της Ανομβρίδας](#), από τον Μικρό Αναγνώστη το θέμα [Το νερό](#). Η ομάδα ΓΗ διάβασε λογοτεχνικά αποσπάσματα από [Το δέντρο από τις ρίζες ως τα φύλλα](#).

Στη συνέχεια τα παιδιά κλήθηκαν να γνωρίσουν ιστορίες σε ψηφιακή μορφή και να ασχοληθούν δημιουργικά με τα ψηφιακά εργαλεία για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας στο δημοτικό από τη σελίδα www.e-istories.gr. Αρχικά η εκπαιδευτικός πρόβαλε στον πίνακα το βίντεο με τον μύθο του Αισώπου «Ο Βοριάς και ο Ήλιος».

Στο τέλος της προβολής προκλήθηκε συζήτηση για το ποιος τελικά ήταν ο πιο δυνατός. Όλοι συμφώνησαν ότι ο ήλιος ήταν ο δυνατότερος. Ωστόσο, προβληματίστηκαν όταν η εκπαιδευτικός έθεσε την ερώτηση: «Αν το στοίχημα ήταν να βάλει μια ζακέτα ο άνθρωπος, τότε ποιος θα νικούσε;». Όλοι απάντησαν ότι σίγουρα ο βοριάς θα νικούσε. Προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε τι ήταν αυτό που έκανε τον ήλιο νικητή και τελικά τον δυνατότερο. Ένα κοριτσάκι ανέφερε ότι «...ο ήλιος έκανε τον άνθρωπο να κάνει το δικό του με το καλό και όχι με το ζόρι». Ένα αγόρι ανέφερε «...αν το στοίχημα ήταν να βάλει ζακέτα ο άνθρωπος, τότε απλά ο ήλιος θα κρυβόταν». Καταλήξαμε τελικά ότι η ευγένεια και η καλοσύνη νικούν τη βία και τον εξαναγκασμό.

Στη συνέχεια, μέσα από τις σελίδες Μικρός αναγνώστης, γνωρίσαμε το βιβλίο [«Ο πλανήτης εκπέμπει SOS»](#). Διαπιστώσαμε πόσο καταστροφικό μπορεί να γίνει ένα στοιχείο της φύσης όταν χρησιμοποιείται από τον άνθρωπο, χωρίς σύνεση και λογική.

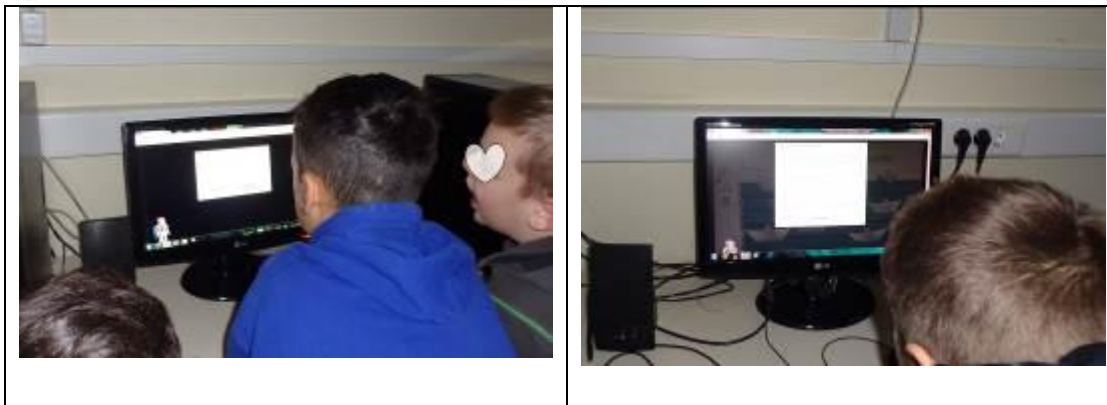

Συζητήσαμε για τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει αυτό για τον πλανήτη. Αναζητήσαμε λύσεις, εστιάζοντας στο θέμα της πυρκαγιάς, ακούστηκαν από τα παιδιά η αναδάσωση, η ανακύκλωση, η φύλαξη των δασών. Επιπλέον μιλήσαμε για τα ζώα που υποφέρουν από τις απεισκευσίες του ανθρώπου και θυμηθήκαμε τις φάλαινες και γενικά τα θαλάσσια θηλαστικά και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, για τα οποία μιλήσαμε σε προηγούμενο σενάριο. Ο Νικηφόρος Καραμελάς, ήρωας του βιβλίου, ενθουσίασε τα παιδιά, όπως και τα λαμπερά αστέρια που ζωγράφισε ο μικρός ήρωας του βιβλίου που έδωσαν ελπιδοφόρο μήνυμα για την επίλυση των προβλημάτων του πλανήτη.

Ακολούθως έγινε η πρόταση στα παιδιά να ασχοληθούν με ψηφιακά παιχνίδια. Τα παιδιά ενθουσιάστηκαν και με χαρά καθοδηγήθηκαν από την εκπαιδευτικό για τη διεύθυνση που θα τα έβρισκαν και τις δυνατότητες που έχουν.

Σκοπός των παιχνιδιών στη φάση αυτή είναι να αντιληφθούν τα παιδιά πώς το φυσικό περιβάλλον αποτελεί έναν συγκεκριμένο λογοτεχνικό τόπο που επηρεάζει κάθε φορά την παραγόμενη μυθοπλασία, π.χ. η θάλασσα και το παιχνίδι ηρώων «θαλασσινές ιστορίες», αέρας και τα ταξίδια στον ουρανό στο παιχνίδι «Περιπέτεια στον Ουρανό».

Η συγκεκριμένη σελίδα παιχνιδιών τη δεδομένη στιγμή ήταν υπό κατασκευή και έτσι τα παιδιά ασχολήθηκαν με τα παιχνίδια στο πεδίο «Παιχνίδια ηρώων».

Πέρασαν πολύ ευχάριστα με το παιχνίδι «Τι ψάρια να πιάσω;» καθώς και με την «Περιπέτεια στον ουρανό». Δυσκολεύτηκαν περισσότερο με τα «Πλοία της λογοτεχνίας», όπου παρατηρήθηκε να προσπαθούν να δοκιμάζουν τυχαία να βάλουν τα λογοτεχνικά αποσπάσματα στη σειρά αντί να τα διαβάζουν. Σε ερώτηση της εκπαιδευτικού γιατί το έκαναν αυτό δήλωσαν ότι είναι βαρετό. Επίσης «Τα πλάσματα της θάλασσας» δυσκόλεψαν τα παιδιά κυρίως γιατί έπρεπε να αντιστοιχίσουν κείμενο-εικόνα-όνομα κάποιων πλασμάτων που δε γνώριζαν ή δε θυμόντουσαν (π.χ. όπως ο Πρωτέας). Σε αυτή την περίπτωση ενθαρρύνθηκαν να αναζητήσουν πληροφορίες από τη wikipedia.

Τα περισσότερα παιδιά θέλησαν να δοκιμάσουν να παίξουν με όλα τα παιχνίδια. Τους ενθουσίασε περισσότερο «Η περιπέτεια στο δάσος» και «Μαγειρεύοντας τέρατα».

14η–16η διδακτική ώρα

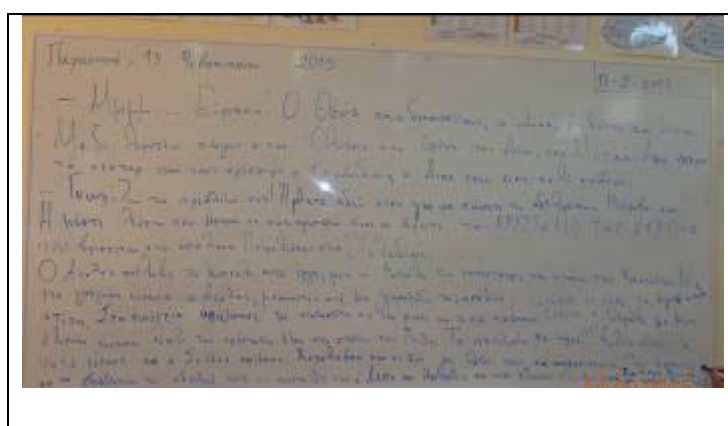
4η Δραστηριότητα

Στην τελευταία αυτή δραστηριότητα, που πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα διδασκαλίας, έγινε απόπειρα να υλοποιηθεί η ιδέα της συγγραφέα για παραγωγή ιστοριών από τα ίδια τα παιδιά για τη θάλασσα, τη γη, το φως κ.τ.λ. Έτσι τα παιδιά

ρωτήθηκαν αν θα ήθελαν να γράψουν όλοι μαζί μια ιστορία, ένα παραμύθι μετά από όλα όσα έμαθαν για τα στοιχεία της φύσης.

Φυσικά η ανταπόκριση των παιδιών ήταν θετική και έτσι ξεκίνησε η κατάθεση ιδεών για τη συγγραφή, με την εκπαιδευτικό να γράφει στον πίνακα ότι ήταν αρεστό σε όλους. Ξεκινήσαμε λοιπόν με τη γνωστή παραμυθένια αρχή «Μια φορά κι έναν καιρό...».

Το παραμύθι μας είχε πρωταγωνιστές τη θεά Κυβέλη και τα πέντε παιδιά της τη Φωτούλα, τη Νερούλα, τον Γη, τον Αίολο και τον Σπίθα. Χρειάστηκε να γεμίσει ο πίνακας δύο φορές για να ολοκληρωθεί η ιστορία (Βλ. ΤΕΚΜΗΡΙΑ>ΠΑΡΑΜΥΘΙ).

Στη συνέχεια συμφωνήσαμε για τις εικόνες που θέλουμε να έχει το παραμύθι μας και τα παιδιά ανέλαβαν να επιμεληθούν τουλάχιστον μια από αυτές. Για να υπάρχει μια πανομοιότυπη εικόνα των ηρώων ορίσαμε τα χαρακτηριστικά τους και συμφωνήσαμε να τα αναδείξουμε στην εικονογράφηση. Έτσι η Φωτούλα έπρεπε να είναι φωτεινή (με χρώμα κίτρινο ή φωτεινό πορτοκαλί), η Νερούλα να έχει χρώμα θαλασσί και τα μαλλιά της να μοιάζει με το νερό που τρέχει, ο Γης να μοιάζει με τη γη μας με κεφάλι στο σχήμα της, ο Αίολος να έχει μαλλιά σαν ανεμοθύελλα και ο Σπίθας να έχει χρώματα της φωτιάς και μαλλιά σαν φλόγα.

Η ολοκλήρωση της εικονογράφησης έγινε την ώρα των εικαστικών. Στη συνέχεια η εκπαιδευτικός επιμελήθηκε τις ζωγραφιές, οργανώνοντάς τες σε μία παρουσίαση, ενσωματώνοντας σε αυτή και την αφήγηση. Η αφήγηση του παραμυθιού έγινε από όλα τα παιδιά και το καθένα ανέλαβε ένα μικρό κομμάτι της με το οποίο φρόντισε να την κάνει «ζωντανή». Στη συνέχεια την ώρα της Μουσικής ο καθηγητής Μουσικής του σχολείου μας επιμελήθηκε τη μουσική επένδυση της αφήγησής μας και η ιστορία μας ολοκληρώθηκε (βλ.ΤΕΚΜΗΡΙΑ>ΠΑΡΑΜΥΘΙ>Η ΘΕΑ ΚΥΒΕΛΗ).

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το παρόν σενάριο μπορεί να αξιοποιηθεί σε όποια διδακτική ενότητα επιθυμεί ο εκπαιδευτικός, ιδιαίτερα αν θέλει να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές σε ζητήματα που αφορούν το περιβάλλον, την ισορροπία και αρμονία στη φύση.

Οι δραστηριότητες του σεναρίου θα μπορούσαν να υποστηριχθούν με μια επίσκεψη παιδιών στο αρχαιολογικό μουσείο. Συγκεκριμένα η τάξη μας συμμετείχε στο πρόγραμμα «Ανακαλύπτοντας Θεούς και Ήρωες» του αρχαιολογικού μουσείου Θεσσαλονίκης. Ήταν μια ξεχωριστή εμπειρία και έδωσε την ευκαιρία στους μικρούς επισκέπτες να θαυμάσουν από κοντά ανθρώπινα αριστουργήματα αφιερωμένα σε αγαπημένες θεότητες, ήρωες και πλάσματα που λάτρευσε ο άνθρωπος στα βάθη των αιώνων.

Επιπλέον με την ψηφιακή αφήγηση της ιστορίας μας συμμετέχουμε στο ραδιοφωνική εκπομπή αφήγησης παραμυθιών: «Λιλιπούττειοι Παραμυθάδες στο ραδιόφωνο» που εγκαινιάζει η Διεύθυνση Π.Ε. Δυτικής Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με το διαδικτυακό μαθητικό ραδιόφωνο «European School Radio».

Ακόμη συμμετέχουμε στον 3^ο μαθητικό διαγωνισμό συγγραφής παραμυθιού με θέμα: «Ας πλέξουμε ένα καλάθι γεμάτο παραμύθια!» που διεξάγει η Διεύθυνση Π.Ε. Δυτικής Θεσσαλονίκης, με στόχο το άνοιγμα του σχολείου μας στην ευρύτερη σχολική κοινότητα και την έκθεση των συγγραφέων-δημιουργών σε κοινό που αγαπάει και δημιουργεί παραμύθια και ιστορίες.

Επιτυγχάνεται έτσι ο στόχος του σεναρίου για διάχυση πέρα από τα όρια της τάξης ενός μέρους όσων έχουν φτιάξει τα παιδιά στα πλαίσια του σεναρίου.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Σημαντική υπήρξε η επαφή με τα λογοτεχνικά βιβλία που η θεματολογία τους αφορά τα στοιχεία και τις δυνάμεις της φύσης. Στο σενάριο αξιοποιήθηκαν βιβλία που προτείνονται από τη συγγραφέα και υπήρχαν στη βιβλιοθήκη του

σχολείου ή και κάποια που αγοράστηκαν, όπως η «Εξέλιξη του ανθρώπου». Επίσης χρησιμοποιήθηκαν βιβλία των οποίων η θεματολογία ήταν σχετική με το θέμα που διαπραγματεύεται το εν λόγω σενάριο και ήταν διαθέσιμα στη βιβλιοθήκη του σχολείου, όπως εναλλακτικά προτείνεται και από τη συγγραφέα.

Μέσα από την ενασχόληση με τα συγκεκριμένα βιβλία επιτεύχθηκε η διεύρυνση του πολιτισμικού υπόβαθρου των μαθητών/-τριών μέσα από τις γνώσεις, τις πληροφορίες, τις εικόνες, τα ακούσματα και τις εμπειρίες, που βοήθησαν να διαμορφώσουν προσωπικές ερμηνείες για το λογοτεχνικό κείμενο, να εμπνευστούν και να δημιουργήσουν τις δικές του σχετικές παραμυθιακές ιστορίες.

Η γνωριμία επίσης των παιδιών με τα ψηφιακά παιχνίδια για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας υπήρξε πολύ εποικοδομητική. Δυσκολία υπήρξε με κάποια ψηφιακά παιχνίδια, όπως «Τα πλοία της θάλασσας» που αφορούν κυρίως στην επεξεργασία και συσχέτιση πληροφοριών από μεγάλα κείμενα, τα οποία τα παιδιά άγγιξαν επιφανειακά, λόγω του όγκου και της συνθετότητάς τους. Επιπλέον η έλλειψη άμεσης και βαθμιαίας ανατροφοδότησης σε περίπτωση τοποθέτησης ενός αποσπάσματος στη σωστή σειρά, απομάκρυνε τα παιδιά από τη συγκεκριμένη δραστηριότητα. Πιστεύουμε ότι η δραστηριότητα θα μπορούσε να γίνει πιο ενδιαφέρουσα για παιδιά της συγκεκριμένης ηλικίας, αν συνοδευόταν από σχετικές εικόνες, που θα βοηθούσαν τον/την αναγνώστη/στρια της Γ΄ Τάξης να συλλάβει την πλοκή και να πετύχει τον στόχο του παιχνιδιού.

Επίσης δυσκόλεψε τα παιδιά η ενασχόληση με το παιχνίδι «Πλάσματα της θάλασσας», κυρίως επειδή αφορούσε σε πλάσματα που δεν γνώριζαν ή δε θυμόντουσαν για αυτά αρκετές πληροφορίες. Ιδιαίτερα ευχαριστήθηκαν την ενασχόλησή τους με τα παιχνίδια «Τι ψάρια να πιάσω» και «Περιπέτειες στον ουρανό».

Οι δραστηριότητες που περιγράφηκαν παραπάνω ολοκληρώθηκαν σε 15 διδακτικές ώρες, όσες μπορούσαμε να διαθέσουμε και είχαν προβλεφθεί και από τη συγγραφέα.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μάρκος, Α. 2001. *Φύση και Άνθρωπος στην Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία*. Αθήνα: Leader Books.

Καλογήρου, Τζ. & Κ. Δαλαγιάννη. Επιμ. 2005. *Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Κανατσούλη, Μ. ²2002. *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας σχολικής και προσχολικής ηλικίας*. Θεσσαλονίκη, University Studio Press,

Manna, Anthony L. & Σ. Μητακίδου-Κοκκώνη. 1996. «Το πορτραίτο του νεαρού Έλληνα αναγνώστη», *Επιθεώρηση Παιδικής Λογοτεχνίας* 11, 100-114.

Marshall, J. D., P. Smagorinsky & M. W. Smith. 1995. The language of interpretation: Patterns of Discourse in Discussions of Literature. *National Council of Teachers of English, Research Report No. 27*.

Roberts, D. R. & J. A. Langer. 1991. *Supporting the process of literary understanding: analysis of a classroom discussion*. [National Research Center on Literature Teaching and Learning], Report Series 2.15.

[http:// cela.albany.edu/support/index.html](http://cela.albany.edu/support/index.html), Ανατυπ. 2000.

Short, K. & K. M. Pierce. 1990. *Talking about books: Creating Literate Communities*. Portsmouth: Heinemann.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Το παρόν σενάριο συνοδεύεται από τα εξής αρχεία-τεκμήρια:

1. Εργασίες βιβλιοπαρουσίασης
2. Εργασίες ζωγραφιές θεών
3. Εργασίες κολάζ θεών
4. Εργασίες για τους μύθους λαών
5. Το παραμύθι «Η θεά Κυβέλη και τα πέντε παιδιά της», με ενσωματωμένη αφήγηση (αρχείο .ppt)
6. Εικόνες θεοτήτων